

ŠVEDSKA I NORVEŠKA FORMULA: Elita od 1% se Ipak Može Pobjediti

March 6th, 2013

Obje zemlje su imale povijest groznog siromaštva. Dok je 1% posto bio na vlasti, na stotine tisuća osoba je emigriralo kako bi pobjegli od gladi. Ali, pod vodstvom radničke klase, obje su države izgradile robusne i uspješne ekonomije koje su skoro u potpunosti eliminirale siromaštvo, proširile besplatno obrazovanje, ukinule sirotinjske četvrti, pružile odličnu zdravstvenu skrb dostupnu svima te stvorile sustav potpune zaposlenosti.

*Za razliku od Norvežana, Šveđani nisu pronašli naftu ali to ih nije spriječilo da izgrade ono što se naziva "**zavidan životni standard**".*

Šveđani i Norvežani su platili cijenu za svoj standard življenja **kroz nenasilnu borbu**. Skandinavski radnici nekada nisu očekivali da izborna arena može donijeti promjenu u koju su vjerovali. Shvatili su da je, uz 1% na vlasti, izborna "demokracija" usmjerena protiv njih zbog čega je bila potrebna nenasilna akcija kako bi se provele promjene.

U obje zemlje su pozvane obrambene snage kako bi zaštitile tih 1 posto, a ljudi su ginuli.

Norvežani su zbog malog broja stanovnika teže organizirali kohezijski pokret. Ljudi su bili podijeljeni planinama i fjordovima i govorili su regionalnim dijalektima u izoliranim područjima.

Norveškom je u 19. stoljeću vladala Danska, a potom Švedska. Neovisnost je stekla tek 1905.

Kada su ranih 1900. radnici oformili **sindikate**, okrenuli su se marksizmu pri organiziranju revolucije kao i neposrednim dobitcima. Bili su presretni zbog svrgavanja ruskog cara, a norveška Radnička stranka se pridružila Međunarodnim komunistima koje je organizirao Lenjin. Jedna od stavki s kojima se Norvežani nisu slagali s lenjinističkom strategijom je bila uloga nasilja: Norvežani su željeli provesti revoluciju nenasilnom borbom uz uspostavljanje zadruga i korištenje izbornog arene.

1920 – ih godina se povećao broj štrajkova.

Grad Hammerfest je 1921. oformio komunu koju je predvodio radnički savjet. Vojska je intervenirala kako bi ga slomila.

Radnici su odgovorili nacionalnim općim štrajkom.

Poslodavci, potpomognuti državom su se borili protiv štrajka, ali radnici su ponovno ustali u štrajku radnika željezara koji je trajao od 1923. do 1924. godine.

Norveških 1% je odlučilo da se neće oslanjati samo na vojsku: 1926. su oformili društveni pokret nazvan *Patriotska liga* u koju su regrutirane uglavnom osobe iz srednjeg staleža. Do 1930. godina, Liga je uključivala čak 100.000 ljudi koji su djelovali kao oružana zaštita štrajkolomaca, i sve to u zemlji od samo 3.000.000 stanovnika.

U međuvremenu je Radnička stranka otvorila članstvo za sve, a pridružili su joj se srednjestaleški marksisti i poneki reformatori te mnogi seljaci i poneki zemljoposjednici.

Stranačke vođe su uvidjele da su dugotrajna borba, konstantno dosezanje i organiziranje potrebni za provođenje nenasilne kampanje.

Usred rastuće polarizacije, norveški radnici su pokrenuli još jedan val štrajkova i bojkota 1928.

Depresija je dostigla vrhunac 1931. Tada je bilo više nezaposlenih osoba nego u bilo kojoj drugoj nordijskoj zemlji. Norveški sindikati su zadržali članove koji

su bili nezaposleni iako nisu mogli priuštiti plaćanje članarine. Ova odluka se isplatila masovnom mobilizacijom.

Kada je udruga poslodavaca zaključala tvornice i radnike ostavila vani kako bi ih prisilili na smanjenje plaća, radnici su se borili masovnim demonstracijama.

Mnogi su ljudi tada otkrili da su njihove hipoteke ugrožene (zvuči poznato?). Depresija se nastavila, a seljaci više nisu mogli plaćati svoje dugove.

Kako su turbulencije pogodile i ruralni sektor, mnoštvo se okupilo kako bi na nenasilan način spriječili iseljenje obitelji iz njihovih imanja.

Agrarna se stranka, koja je uključivala veće poljoprivrednike i koja je ranije bila povezana s Konzervativnom strankom, počela distancirati od 1%; neki su uvidjeli da je upitna mogućnost ***vlдавине nekolicine nad većinom.***

Do 1935. Norveška se nalazila na samoj ivici. Vlada predvođena konzervativcima je svakog dana sve više gubila legitimitet: **1% je postajao sve više očajan kako je među radnicima i poljoprivrednicima rasla militantnost.** Radikalni radnici su mislili da je potpuno svrgavanje blizu. Međutim, siromaštvo je također bilo u porastu, a radnička partija je osjećala povećan pritisak od strane svojih članova da razriješi njihove patnje, a to je bilo moguće samo preuzimanjem vlasti u kompromisnom dogovoru s drugom stranom.

To je i učinjeno. 1935. je u kompromisu, koji se vlasnicima omogućilo zadržavanje prava posjeda i upravljanja tvrtkama, Radničkoj partiji je omogućeno preuzimanje uzdi vlasti u koaliciji sa Agrarnom partijom. Proširili su ekonomiju i započeli javne radove što je vodilo politici punog zapošljavanja što je postalo kamen temeljac norveške ekonomske politike. Radnički uspjeh i kontinuirana militantnost radnika su omogućili stalno miješanje usmjereno protiv povlastica koje ima 1% elite do točke u kojoj je većinsko vlasništvo svih velikih tvrtki doneseno u javnom interesu.

1% su stoga izgubili svoju povijesnu moć dominacije gospodarstvom i društvom.

Tek su se tri desetljeća kasnije konzervativci vratili u vladajuću koaliciju prihvaćanjem novih pravila igre, uključujući i visok stupanj javnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju, izuzetno progresivno oporezivanje, snažne poslovne propise za javno dobro i virtualno ukidanje siromaštva.

Kada su konzervativci na kraju pokušali ubaciti neoliberalnu politiku, gospodarstvo je generiralo balon i krenulo u katastrofu.

Radnici su istupili, zaplijenili tri najveće banke, otpustili upravljački menadžment, dioničare su ostavili bez novca i odbili su jamstvo za manje banke.

Norveški finansijski sektor nije bio od onih koji su upali u krizu 2008.: uz pažljivo reguliranje i većinsko javno vlasništvo, sektor je ostao solidan.

Iako vam to Norvežani neće reći pri prvom susretu, ali ostaje činjenica da je u njihovom društvu visoku razinu slobode i široko zajedničko blagostanje započelo kada su radnici i poljoprivrednici, uz suradnju sa srednjim staležom, započeli nenasilnu borbu koja je ovlasila ljude da upravljaju za opće dobro.

Švedska je također stvorila uspješan model demokratskog socijalizma zbog jedinstvenog načina na koji su švedske radničke vođe, političari i staleži surađivali tijekom ranog razvoja švedske socijalne demokracije.

Zbog toga što su švedske socijalističke vođe odabrali umjeren, reformistički politički smjer zasnovan na potpori javnosti tijekom ranih faza švedske industrijalizacije i prije potpunog razvoja švedske međuklasne politike, ova je država izbjegla ozbiljne ekstremističke izazove, te političku i klasnu podjelu koja je poharala mnoge europske zemlje koje su nakon 1911. pokušale razviti socijalni demokratski sustav.

Rano se baveći izazovima industrijalizacije i njenog utjecaja na socijalnu, političku i ekonomsku strukturu, švedski socijaldemokrati su uspjeli stvoriti jedan od najuspješnijih socijalno-demokratskih sustava na svijetu, uključujući socijalnu državu i opsežnu zaštitu građanskih sloboda.

Kada je 1932. na vlast došla Socijaldemokratska stranka, njene su vođe predstavili novi politički proces odlučivanja koji je kasnije postao poznat kao "švedski model".

Stranka je igrala središnju ulogu ali pokušavala je u što većoj mjeri svoju politiku temeljiti na međusobnom razumijevanju i kompromisu. Različite interesne grupe su uvijek bile uključene u službene odbore koji su prethodili vladinim odlukama.

***Današnja politika Švedske glasi:
"sva snaga dolazi iz naroda."***

To je današnji temelj švedske parlamentarne demokracije. Svatko ima ista prava i priliku za izražavanje, a svatko može proučiti način na koji političari i javne agencije ostvaruju svoju moć. Švedsko upravljanje zemljom je u cjelini izgrađeno na decentralizaciji. Na lokalnoj i regionalnoj razini, općine i regionalna veća su autonomna politička tijela s jasno definiranim područjima odgovornosti. Općine se bave urbanizmom i školama dok su kantonalne zadužene za zdravstvo i infrastrukturu. Danas je Norveška jedna od najuspješnijih zemalja svijeta.

Skandinavske zemlje dominiraju vrhom globalnog indeksa koji pri mjerenju uspješnosti uzima sledeće čimbenike u obzir: gospodarstvo, obrazovanje, poduzetništvo i prilike, upravljanje, zdravstvo, osobnu slobodu, sigurnost i društveni kapital.

Norveška, Danska i Švedska se navedenim redoslijedom nalaze među prve tri države ove ljestvice.

Znate li gdje smo mi?

izvor: vestinet.rs/uredio: nsp